

FÖRDJUPNING

Avtalsrörelsen 2011 och 2012

En omfattande avtalsrörelse pågår mellan september 2011 och september 2012. Totalt kommer avtal för ungefär 2,8 miljoner anställda att omförhandlas under denna period. Avtalsförhandlingarna inom industrin har inlett avtalsrörelsen och nya avtal är nu klara för merparten av de industrianställda.

PARTERNA LÅNGT IFRÅN VARANDRA

INFÖR AVTALSRORELSEN 2011–2012

Avtalsrörelsen inleddes i ett läge då osäkerheten om den framtida efterfrågan i svensk ekonomi snabbt ökade. Arbetsmarknadens parter stod också ovanligt långt ifrån varandra avseende löneförväntningarna inför avtalsrörelsen. Detta illustreras i Prosperas undersökning där företrädare på arbetsgivar- och arbetstagar sidan får ange vad de förväntar sig för löneökningar. I september var den förväntade löneökningen på ett års sikt i genomsnitt 3,4 procent hos fackförbunden och 2,7 procent hos arbetsgivarna (se diagram 196). Avståndet mellan parternas förväntningar i undersökningen har inte varit så stort inför någon annan avtalsrörelse under 2000-talet. I den senaste mätningen, som genomfördes då industrins förhandlingar pågått en tid, hade dock skillnaden mellan parternas löneförväntningar minskat.¹⁰⁸

FÖRSTA AVTALEN INOM INDUSTRIEN KLARA

Avtalen för tjänstemännen i industrin löpte ut den 30 september 2011, medan de flesta andra avtal inom industrin löper fram till sista januari 2012. Förhandlingarna om nya kollektivavtal för arbetare och tjänstemän har dock samordnats under hösten. Förhandlingarna startade den 30 september då Facken inom industrin överlämnade sina avtalskrav. Kraven innefattade löneökningar på 3,7 procent under en ettårsperiod.¹⁰⁹ Målsättningen var att nya avtal skulle vara klara senast den 30 november 2011, då fredsplikten löpte ut. Parterna stod långt ifrån varandra i förhandlingarna och inga avtal kom till stånd inom den avsatta tiden. Den 12 december kom parterna överens om nya avtal. De nya avtalen, som gäller ungefär en halv miljon arbetare och tjänstemän, löper på 14 månader med start den 1 februari 2012 och ger 3,0 procent i löneökning. Lönehöjningen innebär således en genomsnittlig årlig procentuell löneökning på knappt 2,6 procent under avtalsperioden.

Diagram 196 Löneförväntningar på ett års sikt

Källa: Prospera.

¹⁰⁸ Intervjuerna genomfördes mellan 28 november och 12 december. Se Prospera "Inflation expectations – December 2011", www.prospera.se.

¹⁰⁹ De enskilda fackförbunden inom Facken inom industrin hade också specifika krav på sina respektive avtalsområden.

DEN FORTSATTA AVTALSÖRELSEN

Under våren 2012 fortsätter avtalsrörelsen med bland annat förhandlingar om nya kollektivavtal för handels- och kommunalanställda. Kollektivavtalen för de statligt anställda löper däremot ut först i september 2012 (se tabell 43)

Tabell 43 Tidpunkter då ett urval större avtal löper ut i 2011/2012 års avtalsrörelse

Tidpunkt då avtalen löper ut, antal avtal och antal anställda

Tidpunkt	Berörda större avtal	Anställda	Avtal
2011			
30 september ¹	Tjänstemannaavtal i industrin	170 000	18
31 december	Avtal inom banker, försäkrings-, revisions- och konsultföretag	20 000	19
2012			
31 januari ¹	Främst avtal för industriarbetare	380 000	39
29 februari	Avtal inom motorbranschen och friskolor	90 000	39
31 mars	Avtal för detaljhandel, IT och telekom	470 000	217
30 april	Kommunala avtal och bemanningsbranschen	1 180 000	107
31 maj	Avtal för hotell- och restaurang	140 000	51
30 september	Statliga avtal	160 000	15

¹ Ingick i industrins samordnade förhandlingar under hösten 2011.

Källa: Medlingsinstitutet, "Avtalsrörelsen", 15 december 2011, www.mi.se.

Inför de kommande förhandlingarna presenterade LO-styrelsen de rekommenderade avtalskraven den 5 september. Kraven innefattar löneökningar på 3,5 procent, eller minst 860 kronor per månad och heltidsanställd under en ettårig avtalsperiod. Därutöver har LO, liksom i avtalsrörelsen 2010, yrkat på en jämställdhetspott på avtalsområden med låga genomsnittslöner.¹¹⁰ De LO-anslutna förbunden som ingår i Facken inom industrin (If Metall, GS – Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch och Livsmedelsarbetareförbundet) har reserverat sig mot LO:s rekommenderade avtalskrav och har endast stått bakom avtalskraven från Facken inom industrin. Detta skiljer sig från avtalsrörelsen 2010 då LO-förbunden hade en gemensam avtalsplattform.

¹¹⁰ I kraven ingår också en höjning av avtalens lägsta löner med minst 860 kronor, en begränsning av möjligheterna till visstidsanställning och förbättringar av avtalsförsäkringarna. Se LO, "LO-styrelsens beslut om lönekrav", 5 september 2011, www.lo.se. Svenskt näringsliv har uppskattat att LO:s yrkanden avseende löneökningarna ger en kostnadsökning på 4,1 procent. I detta ingår inte löneökningar utöver avtal och förbättringar av avtalsförsäkringarna. Se Svenskt näringsliv, "Analys av LO:s lönekrav", 5 september 2011, www.svensktnaringsliv.se.

Det första förbundet inom LO-samordningen att förhandla om nya kollektivavtal var Pappersindustriarbetarna. En överenskommelse om nytt avtal träffades i mitten av december, strax efter överenskommelsen i övriga industrin. Avtalet ger, liksom för de andra industriförbunden, 3 procents löneökning under en avtalsperiod på 14 månader.

Sedan det första industriavtalets tillkomst 1997 har nivån på löneökningarna i industrins avtal kommit att fungera som ett riktmärke i de följande avtalsförhandlingarna.¹¹¹ I Konjunkturinstitutets prognos förutsätts att kostnadsökningarna i industrins avtal blir ett riktmärke även i denna avtalsrörelse.

¹¹¹ I det nya industriavtalet, som började gälla från den 1 juli 2011, har det också särskilt lyfts fram att parterna inom industrin ska verka för att kostnadsökningen i industrins avtal ska vara en norm för övriga delar av arbetsmarknaden.